

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joi și Sâmbăta.

ABONAMENTUL.

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhidiecezane, Sibiu, str. măcelarilor 45;

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, strada măcelarilor nr. 45.
Epistole nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE.

Pentru odată 14 fl., — de două ori 24 fl., — de trei ori 30 fl.;
rândul cu litere garmond.

O Elveție orientală.

V.

— Articol final. —

Am ajuns acolo, unde voiam să ajungem, la politica compatrioților nostri Sași. Nu-i înfruntăm pentru politica lor de oportunitate. Din contră, am declarat de mai multeori, că e dreptul lor să-și croiască politica, care lor le prieste și care e folositoare pentru ei. Sunt un popor mic, o mână de oameni, dar au instituțiuni multe și frumoase de tot soiul, au bogății mari, lucruri pe cari ușor le-ar putea perde, dacă nu ar face politica pe care o fac. În locul lor, noi tocmai așa am face. Ba dacă ar merge după noi, cei dela foaia aceasta, cari suntem chemați și datorii să continuăm politica marelui Șaguna, întemeietorul ziarului acestuia, tot așa o politică am inaugura, cum e a Sașilor, pentru că nu odată a spus Șaguna: „Eu nu pot să fac altă politică, decât una care convine guvernului”. Și Șaguna așa a înțeles și activitatea parlamentară, ca un grup mai mare de deputați români se apere în dietă, în înțelegere cu guvernul, interesele mari ale poporului românesc din patria aceasta. Obștea românească a decretat însă altă politică, și noi trebuie să mergem cu mulțimea.

Așadar politica Sașilor, deși nu nu se încântă, totuși nu ne supără. Ce ne supără, ce ne vatămă, este modul cum și-o motivează ei în fața celor nemulțumiți cu ea dintre oamenii lor proprii, cari fac imputări deputaților lor, că de ce nu merg mână în mână cu deputații naționaliști din dietă? Argumentarea lor e aceasta: Nu putem, pentru că naționalitățile celelalte vreau federalizarea țării; nu putem, pentru că Românii vreau o Daco-România; nu putem, pentru că Românii vreau autonomia Transilvaniei; nu putem, pentru că interesele noastre sunt legate de ale Maghiarilor, și numai cu ei împreună putem să ne apărăm în contra primejdiei române, în contra cutoșirii noastre de către elementul românesc. Aceste argumente le găsim în fiecare esercițiu de stil ori oratorie al unora dintre deputații sași.

Ei bine, cumcă naționalitățile nemaghiare nu voesc federalizarea țării și împărțirea ei în cantoane, am arătat în articolele premergătoare. Iar cumcă Românii nu vreau o Daco-România, idee de altcum pusă în circulație din partea Sasului Roth la anul 1848, ar trebui să o știe fiecare om cu minte trează, pentru că, după cum a spus odată domnul Parteniu Cosma în dieta țării, ca să se poată înființa Daco-România, trebuie desființată întâiu: Austro-Ungaria, Rusia, Sârbia și Turcia! E cu puțință lucrul acesta?

Iată ce spunea dl P. Cosma în ședința din 5 Mai 1879 a dietei maghiare, când se discuta legea despre introducerea limbei maghiare în școlile medii:

... „Cu multă ușurință a aflat cu cale dlui (deputatul Ivánka Imre) a da expresiune și unei insinuări cu mult mai grave, când zice: „Eu prea bucuros contribuiesc la vindecarea adevăratelor gravamine ale naționalităților. Inșă dacă văd, că la spatele acelora ni-se înfățișează o Daco-România, sau o Sârbie-mare, până la canalul Bega, atunci spre realizarea acestor scopuri să nu se ceară ajutorul Maghiarilor”. Onorată casă! Ar fi timpul, ca în privința frasei acesteia să ne lămurim odată. Aceasta e fantoma, cu care s'au dedat unii a spăria elementul maghiar și guvernul. Fantomă (mumus) inventată, nu de Români, ci de aceia, cari au interesul, ca între Români și Maghiari nici când să nu se realizeze o apropiere sinceră, o încredere și înfrățire adevărată. Se folosesc de ea aceia, cari trăiesc din ea, știind bine, că în momentul în care nu ar mai avea efect această spaimă, ei nu numai că și perd rolul și nu numai că ar avea pierdere morală, dar și pierdere materială. Ce este adevărat Daco-România? Este un bagatel, care numai atunci s'ar putea realiza, dacă s'ar șterge de pe fața pământului Rusia, Turcia, Grecia, Sârbia și Austro-Ungaria, pentru că numai în atâtea staturi este răspândit elementul român, care apoi din ruinele acestora s'ar ridica, ca un fenice, și ar întemeia Daco-România”...

Va se zică, Daco-România e o — nărozie!

Dacă au cerut Românii în programul lor național autonomia Transilvaniei, (pentru că astăzi nu o mai cer) nu au făcut alta, decât aceea ce au făcut și Sașii. Cine a cerut oare mai cu energie și insistență această autonomie, decât tocmai Sașii, în reprezentațiunile universității lor adresate Monarhului în Septembrie 1865 și Martie anul 1866? Va să zică, atunci nu era crimă reclamația autonomiei, pentru că Sașii o cereau, dar e crimă, când pe cale legală o cer Românii, ori o cereau și Românii!

Și în fine, cumcă nu formăm nici o primejdie pentru poporul cu care trăim de veacuri împreună, pentru Sași, pot să o știe mai bine comercianții și industriașii sași, cari dela noi trăiesc.

Nu știm zău că ar fi, dacă s'ar da odată lozinca din partea fruntașilor nostri, ca să nu mai cumpere nime dintre Români nimica dela Sași. Ar veni oare amicii Schuller-ilor, dela Dobriș ori din Miskolecz, ca să le facă pe mustrii?

„Ne cutoșesc Românii, deci trebuie să ne apărăm în contra lor cu ajutorul Maghiarilor!” Ce vorbe fără rost! D'apoi că primejdia aceasta, dacă e primejdie, există de multă vreme. Pentru a o delătura, Sașii s'au însoțit cu toate guvernele din trecut, până și cu al lui Bánffy. Și au putut-o oare delătura? Nu. Românii merg înainte, cu toate pedecile ce le împină din toate părțile.

Și apoi: „Mergem cu Maghiarii, pentru că interesele noastre sunt identice!” Alte vorbe fără rost, ba

false de tot. Dacă Sașii au interese identice cu ale Maghiarilor, atunci de ce nu merg totdeauna cu ei? Nu numai la bine, ci și la rău?! Dar n'au mers cu ei, decât atunci, când aveau piciorul în scară, cum au mers și cu Românii, atunci, când acestia erau stăpânii situației!

Asta e deci ce nu e corect, ce e de dificultat în atitudinea deputaților și a conducătorilor poporului săsesc, adevă, înfrumusețarea purtării lor cu argumente false și ofensatoare pentru noi, cu vorbe de insinuare și de denunțare. Și ne pare bine, că vedem cum și dintre Sași se află oameni, cari recunosc și spun, că o astfel de purtare nu e corectă și nu e folositoare poporului săsesc, cu care noi Românii în pace și bună înțelegere voim să trăim și mai departe, ca până acum. Nu de șoaștele de sus, ci de șoaștele acestea de jos se asculte deci conducătorii Sașilor, pentru că acestea sunt cele curate și adevărate.

Bancă culturală.

În ședința de Sâmbătă a sinodului arhidiecezan, deputatul Dr. Miron E. Cristea a propus înființarea unei bănci mari culturale. Ideea a fost primită cu aprobări generale din partea sinodului și propunerea a fost predată consistoriului spre studiere. Textul propunerii e următorul:

Biserica noastră dreptcredincioasă română din patrie — în urma greutăților, cu cari a avut să lupte în cursul veacurilor, — n'a fost în stare să creeze pe sama credincioșilor ei toate acele instituțiuni culturale, umanitare și de filantropie, prin cari să-și îplinească în măsură mai simțită înalta-i misiune, indicată în cuvintele evanghelice ale lui Christos, că pe cel gol să-l îmbrăcăm, pe cel flămând să-l saturem, pe cel bolnav să-l cercetăm, pe cel sătos să-l adăpăm cu apa vie a credinței, pe cel rătăcit să-l întoarcem la calea cea dreaptă a mântuirii, pe cel cuprins de besna întunericului să-l aducem la lumina cunoștinței, etc.

În întreaga metropolie cu preste 1 milion și 700,000 suflete abia avem 3 seminarii, un liceu, o școală reală și comercială, un singur gimnasiu, și nici un internat de băieți, nici un institut de creștere pentru orfani, nici un spital. În arhidieceză n'avem nici o mănăstire.

N'avem un atelier pentru ornate și icoane bisericești, încât industriași necreștini și străini ni-au corcic în mod rușinos pentru noi bisericile noastre strămoșești.

N'avem o fabrică pentru facearea luminilor de ceară, prescrise în biserica noastră.

N'avem cuvenitele mijloace bănești pentru retipărirea tuturor costisitoarelor cărți rituale, a unei biblii pentru popor și a unei biblioteci religioase.

N'avem suma de lipsă pentru întemeierea unei școale de cântări, cari au un rol atât de important în viața noastră religioasă.

Mai presus de toate, n'avem puterea de-a susține înșine școalele noastre primare din parohii și de-a salariza cateheții nostri dela diferitele institute străine.

Cu un cuvânt, ne copleșesc o mulțime de lipse.

Astfel să face, că poporul nostru e mai înapoiat și nu poate înainta cu aceeași iuțală ca și credincioșii celorlalte biserici din țară.

Drept aceea, — considerând aceste indispensabile trebuințe, dela împlinirea cărora atârna viitorul bisericii și al credincioșilor ei;

considerând îndatorirea ce o impune sinodului eparhial pctul 8 din §. 96 al „Statutului organic”, care înșiră între agendele sinodale și: „Îngrijirea de a afla mijloacele spre înaintarea culturii și a creșterii tinerimii școlare și pentru delăturarea piedecilor în această privință;

considerând, că biserica noastră, atât dela centrul arhidiecezei, cât și din singuraticile parohii, are un capital, ce atinge milioane, plasat pe la diferitele institute de credit și economii, unde — fructificând în favorul bisericii proprietare numai cu 4—5% — formează un mijloc puternic pentru sporirea dividendei acționarilor particulari;

considerând, că câștigul acelor bănci, respective al acționarilor lor, pe urma capitalelor bisericești încredințate lor, calculat d. e. și numai pe 10 ani, să urcă la suma de mai multe sute de mii, cari — dacă s'ar vărsa în cassa eparhială a bisericii — ar putea servi la acoperirea unor însemnate trebuințe bisericești culturale;

considerând, că — oricât ar fi de ideale scopurile urmărite de biserică — fără a ne folosi și noi de mijloacele ce ni le oferă progresul științei financiare, cu greu vom putea da înainte pe calea spre acele ideale:

Eu aflui de cel mai real mijloc pentru sporirea venitelor bisericești, mijloc pe care îl putem crea fără opintiri fanteziste, ci numai pe lângă oarecare bunăvoință și însuflețire pentru binele nostru obștesc, a întemeia o mare

Bancă culturală.

cu un capital social, procurat dela toți fruntașii bisericii noastre, cari cu considerare la misiunea sublimă a acestui institut, ar avea să se mulțamească cu o dividendă minimală de 4—5%; iar celalalt câștig să se pună la dispoziția superiorității bisericești spre întemeierea unui fond, sau pentru acoperirea curentă a trebuințelor ei culturale.

Sediul băncii ar fi unul din orașele, care s'ar afla mai potrivit pentru aceasta. Eventual s'ar putea preface una din băncile existente în bancă culturală.

Având în vedere, că în cele rotund 1000 comune din arhiepiscopia Transilvaniei, cu o mulțime de preoți, învățători, advocați, medici, profesori, industriași, comercianți și alți fruntași, s'ar putea cu oarecare stăruință procura întreg capitalul social de lipsă, chiar și până la 1 milion coroane;

având în vedere, că bisericile — ca atari — n'ar risca nimic, decât ar încredința capitalul depus azi la alte bănci, la banca cultu-

